

Kemal Sayar ülkemizin önde gelen psikiyatristlerinden birisi. Fakat sadece o kadar değil, aynı zamanda bir akademisyen, bir yazar, bir şair. Prof. Dr. Kemal Sayar, psikiyatriyi sadece bilimin içine hapsetmeyen, eleştirel bir yaklaşım takınarak onu kadîm kültürümüzün damarlarıyla da buluşturan ve o yüzden kültürel psikiyatri'yi uzmanlık alanlarından birisi hâline getiren bir düşünür. İşte bu yüzden kitaplarında ve konuşmalarında düşünce ile duygu, kâinat ile insan, bilim ile edebiyat, felsefe ile nebevî hikmet ustalıkla buluşuyor. Biz de konuşmamızda psikiyatri ve psikiyatrideki modern açılımlardan başlayarak çağımızın bir röntgenini çektik, insanımızı ve kültürümüzü gözlem masasına yatırdık. Ve sonunda anladık ki, kurtuluşumuz kalplerimizin üzerinde kiri, pası temizlemekle ve kalbe dönüp yeniden onun şarkılarını söylemekle mümkün. Akleden bir kalbi olan Sayar'ın sesi ve söyledikleri, Mevlânâ'nın "*Susuzun su için inlediği gibi, su da susuzluğunu gidereceği bir dudak arar*" demesi gibi, hak ettiği yankıyı bulmalı.

Hocam şöyle başlayalım. Psikiyatri ne demektir? Psikolojiyle arasındaki farklar nelerdir?

Psikiyatri ruhsal rahatsızlıklarla ilgilenen tıp branşına verilen isim. Ruhsal rahatsızlıklar çok değişik sebeplerle ortaya çıkabilir. Çok değişik seyirler gösterebilir. Psikiyatri bu rahatsızlıkların tedavisiyle, önlenmesiyle, seyrinin nasıl daha olumlu bir hâle getirilebileceğiyle ilgilenen tıbbın bir branşı. Çok sıklıkla ülkemizde psikiyatri ile psikoloji birbiriyle karıştırılıyor. Psikiyatri daha çok marazî olana, yani bir hastalığa odaklanıyor. Hastalığın tedavisine odaklanıyor. Dolayısıyla bir şifa disiplini, bir tedavi disiplini. Psikoloji ise genel mânâda insan davranışı üzerine odaklanan bir bilim. Psikolojinin değişik alt branşları var: klinik psikoloji, endüstri psikolojisi, sosyal psikoloji gibi. Bize yakın olan branşı ise klinik psikoloji.

Son zamanlarda yazdığınız bilimsel yazılara baktığımızda kültürel psikiyatri üzerine eğildiğinizi görüyoruz. Bize kültürel psikiyatriden de bahsedebilir misiniz?

Kültürel psikiyatri, psikiyatrik rahatsızlıkların bir kültürden diğer kültüre nasıl değiştiğini, kültürel etmenlerin ruhsal rahatsızlıkların şekillenmesinde ne gibi bir rol oynadığını inceleyen psikiyatrinin adıdır. Kültürel psikiyatrinin özelliklerinden bir tanesi de psikiyatrinin epistemolojisine dair bir takım eleştiriler getirilebilmesidir. Mesela günümüzdeki kültürel psikiyatri akımı Batı psikiyatrisinin mümkün olan tek psikiyatri olmadığını, bunun içindeki kültürel önermelerin de eleştirilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Yani Doğulu bir bireyin sadece Batılı tedavi yöntemleriyle, daha doğrusu Batılı insandan hareket edilerek kurulan tedavi yöntemleriyle anlaşılmasının her zaman mümkün olmayabileceğini dile getirmektedir. O bakımdan kültürel

psikiyatri hem tanımlayıcı hem de eleştirel bir disiplindir.

Yani şunu mu demek istiyorsunuz? Hastalık evrenseldir ama tedavi yöntemleri kültürden kültüre değişebilir?

Aslında hastalık da evrensel olmayabilir. Mesela depresyon dediğimiz rahatsızlık, evet pek çok toplumda vardır, fakat **depresyon Doğu toplumlarında daha bedensel belirtilerle**

seyrederken

Batı toplumlarında daha psikolojik belirtilerle seyredebilir.

Yani kültürel psikiyatri bütün bu farklılıkları, çeşitlilikleri dikkate alan daha kuşatıcı, daha bütüncül bir yaklaşım, bir çerçeve sunmaya gayret eder. Şöyle bir yaklaşımı eleştirir; Batılı merkezlerde üretilen bu bilimi alalım, hiçbir uyarılma, topluma hiçbir uydurma gayreti gütmeksizin aynen ithal edelim, anlayışını şiddetle eleştirir. Her toplumun kendi normallik anlayışı olduğunu, her toplumun ruhsal disiplinin biraz da o toplumun yerel dinamikleriyle şekillenmesi gerektiğini va'zeder.

Psikiyatri'nin hep kötüye, marazî olana odaklandığını görüyoruz. Psikiyatrinin biraz da ruhun olumlu taraflarına eğilmesi gerekmiyor mu?

Pozitif psikoloji diye bir akım var son yirmi-otuz yıldır dünyada. Bu akım bize şunu söylüyor.

Her insan zorluğa maruz kalır. Bazı insanlar bu zorluklar karşısında yenilir, bazıları yenilmez.

Zorlukların alt edemediği insanlarda ne gibi olumlu kişilik özellikleri var, biraz da buraya bakalım diyorlar. Buraya baktığımız zaman ne görüyoruz? **Cesaret** görüyoruz, **şükran**

duygusu

görüyoruz,

inanç

görüyoruz, zorlukları değiştirebileceğine dair

sağlam bir itikat

görüyoruz. Bütün bu olumlu kişilik özelliklerinin üzerinde durmamız gerekir diyen bir akım bu pozitif psikoloji akımı. Yani hep biz insanın kırılgan noktaları üzerine odaklanıyoruz, kırılganlık üzerine bu kadar odaklanmayalım, insan aynı zamanda çok dirençli, güçlü bir varlık da. O direnç, güç noktalarının üzerinde duralım diyen bir akım. İnsanın olumlu doğası üzerinde duran bir akım. Mesela Freud'dan başlayarak psikanalize baktığınız zaman psikanalizde daha kötücül bir insan resmi vardır. Bu şu demektir: karanlık kuvvetlerin tesirinde kalmış zavallı bir

organizma. Karanlık, bilinçdışı kuvvetler insanı oradan oraya savuruyor ve kendisi bütün hayatı boyunca geçmişin eksikliklerini, yoksunluklarını telafi etmek için uğraşıp duruyor. Oysa pozitif psikoloji insana daha etkin bir anlam yüklüyor, yani "sen bu hayatın içinde bir şeyleri kendin başarabilirsin, değiştirebilirsin" diyor. Bunu varoluşçu psikiyatride de görüyoruz. Yani insan tekine sorumluluk ve anlam yükleme, onun tek başına pek çok şeye muktedir olduğunu söyleme duygusu varoluşçu yaklaşımlarda da mevcut.

Tabii varoluşçuların da Tanrıtanır ve Tanrıtanımaz kolları mevcut.

Sartre Tanrıtanımaz kolu temsil eden en önemli varoluşçu, Kirkegaard ise inançlı kolun en önemli temsilcisi. Ben mesela Kirkegaard'a ve söylediklerine kendimi çok yakın hissediyorum. Yani çok sağlam bir mü'min, öyle söyleyeyim, inançlı bir insan. Bizim biraz paradigma değişikliğine ihtiyacımız var psikiyatride ve psikolojide. İnsanı hep zayıf, bîçare bir varlık olarak resmetmekten ziyade, onu, aynı zamanda yükselebilecek, melekler katına çıkabilecek bir varlık olarak da görmemiz, o potansiyele sahip bir varlık olarak da kabul etmemiz lazım. Zaten bu bizim geleneksel kültürümüzde var; "hoşça bak zatına kim zübde-i âlemsin sen" diyor şair. Hz. Mevlânâ'nın çok enfes bir şiiri vardır, diyor ki: "bir mineraldim, bir çiçek olarak doğdum. Bir çiçektim, öldüm, bir hayvan olarak doğdum. Bir hayvandım, öldüm, bir insan olarak doğdum. Bir insandım, öldüm, bir melek olarak doğdum. Bir melektim, öldüm, artık beni kim tutabilir." Yani varlığın o yükselişine işaret ediyor bu şiirde. Bizim de kendi geleneğimiz içindeki imkânlardan yararlanmamız lazım. Bizim çok büyük mutasavvıflarımız, bu toprağın çok bilge insanları var. Bu bilge insanların sunduğu imkânlardan, içgörülerden, ruh genişlemesinden yararlanmamız lazım. Mevlânâ'ya, Yûnus'a bir de bize sağladıkları psikolojik içgörülerle bakmamız lazım.

Psikiyatrik rahatsızlıkların ortaya çıkmasında insanın kendi öz kültürüyle yabancı kültürler arasında kalması, buradan bir gerilim doğmasının da etkisi var mı?

Muhakkak böyle bir gerilimden bahsedilebilir. Ama küreselleşmeden bahsettiğimiz bir ortamda ve zaman diliminde bu gerilimler giderek azalıyor. Nasıl azalıyor? Çünkü küreselleşme rüzgârı insanları hep aynı renge boyuyor. Bakıyorsunuz bütün dünyada gençler Madonna dinliyor, Batılı pop müzikle kendilerinden geçiyor, Batılı tüketim kalıplarını kullanıyor. Dolayısıyla aslında dünyanın giderek aynı renge boyandığını görüyoruz. Fakat bir yandan da bu, bir geçmiş, bir kökü olan toplumlarda endişe yaratıyor. Çünkü kendi kökünü, geçmişini ve aidiyetini korumak istiyor bu toplumlar. Dolayısıyla o küreselleşme rüzgârı gün gelip de kendilerini etkilemeye başladığı zaman aşırı reaksiyonlar vermek istiyor bazı kültürler. Bunun en önemli örneklerini gençler arasında görebiliyoruz. Gençler arasında hem Batılı tüketim modellerini, Batılı yaşam tarzını benimseme, hem de kök olarak, ruh olarak doğduğu topraklarla bir irtibat kurma arayışı oluyor. Bu da bazen gençleri "**iki cami arasında bînamaz**" bırakabiliyor. Kimliksiz, kişiliksiz, aidiyetsiz bırakabiliyor. Bütün bunlar hem kültürel psikolojinin, hem kültürel psikiyatrinin alanına giriyor.

Bu söylediklerinizden küreselleşmenin öncelikle gençler üzerinden yürütüldüğünü söyleyebilir miyiz?

Elbette, küreselleşmenin öncü kuvveti gençlerdir. Küreselleşme ile ilgili yaygın modaları önce gençler kullanır. Küreselleşmenin zaten dünyaya yayılmasının en önemli araçları televizyon ve internet kültürüdür. Televizyon ve internet üzerinden o Batılı değerler, yaşama biçimleri bütün dünyaya ulaştırılır, propaganda edilir. Böylece daha geniş bir tüketici nüfusu yaratılır. Sonuçta bütün bunlar, küreselleşme dediğimiz olgu, kapitalizme hizmet eden, daha çok mal tüketilmesini arzu eden sistemlerdir. Böylece insanlar derinlikli, o toprağın kültürünü, kokusunu taşıyan insanlar olmaktan çıkarılarak basit birer tüketici hâline getirilmektedir. **O zaman da zaten dünyayla ilgili dönüştürme talepleriniz kalmamış olur. Sadece daha fazla tüketmek istersiniz. Ve ne bulduğunuz toprağı, ne dünyayı, bulduğunuzdan daha güzel bir yer haline getirmek gibi bir çabanız, gayretiniz, ülkünüz olmamış olur.**

Psikiyatri ruhsal rahatsızlıklarla ilgilenen tıp branşı. Biraz önce psikiyatrik rahatsızlıkların da evrensel olmayabileceğini, kültürel psikiyatri ile ilişkilendirerek söylediniz. O halde Batıdaki "ruh" anlayışıyla Doğu'daki "ruh" anlayışını da karşılaştırır mısınız?

Batıda insanın ruhu derisinde biter. Bu ne demek? Yani benim otonom, özerk bir ruhum vardır. Oysa Doğuda insanın ruhu derisinin bittiği yerde bitmez. Yani insanlar arası ilişki çok önemlidir. Aile çok önemlidir, sülale çok önemlidir. Hatta daha da genişletmek mümkün, insanın aşkın olanla, müteal olanla, Allah'la kurduğu rabıta çok önemlidir kendi kimliğini tanımlarken. Yani Batılı insan çok bireyleşmiş, atomize olmuş derecede bireyleşmiş bir varlıktır. Oysa Doğulu insan daha bir sosyal matris içinde, sosyal bağlam içinde yaşayan bir insandır. Dolayısıyla bunların rahatsızlıklarının ortaya çıkması da çok değişik biçimlerde olabiliyor. Mesela batılılar depresyon kelimesini kullanıyorlar. Depresyon **çöküntü, çökme** manasına gelir. Pek çok kültürde ruhî sıkıntı, ruhî ıstırap bu kelimeyle ifade edilmemektedir. Bizim toplumumuzda, benim Çubuk yöresinde duyduğum enfes bir şey vardı, "

gönül yorgunluğu

" diyorlardı depresyon benzeri haller için. Bunun Batı dillerinde bir karşılığının olması çok zor. Bakın "gönül yorgunluğu" ifadesinde neler var. Bir kere "gönül" diye bir kelime var.

Bu kelimenin batı dillerinde bir karşılığı yok zaten bildiğimiz kadarıyla.

Evet, karşılığı yok zaten. "Gönül"de bu ülkenin geçmişine bir atıf var. Türkülerine, şiirlerine, ortaya konmuş o büyük medeniyete atıf var. Çünkü biz **medeniyetimizi gönül medeniyeti olarak isimlendiriyoruz.**

Şimdi bu kelimeyi anlamadan buradaki insanların depresyonunu da anlayamazsınız, ruhî hallerini de anlayamazsınız. Yine bizim toplumumuzda pek çok ruhî hâl yürek kelimesine, kalp kelimesine referansla anlatılır. Kalbimiz kırılır, yüreklerimiz kalkar, kabarır. Yürek ve kalp üzerine binlerce hâl tarif ederiz. Tüm bunlar aslında bizim geleneksel tıp ilmimiz içinde, tasavvufi sistem içinde kalbin oynadığı merkezî rolle alakalıdır. Yani bu toplumda hâlâ kalp bütün organların şahı ve merkezi olarak kabul ediliyor. Dolayısıyla bir ruhî rahatsızlık bedensel belirtilerle seyrettiği zaman hemen kalbe atıf yapılıyor. Şimdi siz Batıda yazılmış bir kitabı tercüme edip içindekileri Türkiye'ye uyguladığınız zaman yeterince randıman alamayabilirsiniz. Çünkü oradaki insanı tarif etmekte kullanılan unsurlar, düsturlar buradaki insanı anlamakta yetersiz kalabilir.

Ruh anlayışı her iki medeniyet dairesinde de farklıyken ruh'un arayışı da farklıdır diyebilir miyiz? Ruh birtakım şeyleri arar, bulamadığı zaman rahatsızlıklar meydana gelir ve hem Doğuda hem Batıda bu rahatsızlıklar farklı farklıdır? Ruhun aradığı şeyler nelerdir?

Ruhumuz her zaman bağ arar, ilişki arar, insan arar, hikâyemizi anlatabileceğimiz birisini arar. Bu doğuda da batıda da böyledir aslında. Benim bir kitabımda epigraflık olarak kullandığım **Feridüddin-i Attar'ın bir hikâyesi vardır**

Bir saka, yolda giderken başka bir sakayla karşılaşılıyor. Diyor ki, "ey kardeşim, çok susadım. Bana kırbandan bir tas su versene". Öbür saka şaşırıyor, hayretle "be şaşkın adam" diyor, "sende de aynısı var. Doldurup içsene kendi kırbandan." Bunun üzerine diğeri şöyle cevap veriyor: "Sen bana yine de kendi kırbandan bir tas su ver güzel kardeşim.

Çünkü ben kendi suyumdan bıktım.

..

Bu muhteşem bir hikâye.

Bu hikâye, insanın konuşma, bağ kurma, bir başka insanla hâlleşme, dertleşme ihtiyacını çok güzel anlatıyor. O saka, aslında yalnızlıktan bıkmış, aslında bir tas suyu içerken diğeriyle hoş beş etmek, onunla bir şeyler paylaşmak istiyor. Her insan kendi hikâyesinin bir başkasında yankılandığını görmek ister. Dolayısıyla bağ arar. Ruh başka ne arar? Ruhun bence en önemli arayışı, müteal olanı yüce olanı aramasıdır. Yani sonsuzluk arzusunu dindirecek olanı arar.

Hepimiz bu dünyada çok kısa ömürler sürüyoruz. Doğuyoruz, bir şekilde hayatımız tamamlanıyor, bitiyor. Fakat istiyoruz ki bizden geriye bir şeyler kalsın. Bu yolculuk, bu macera devam etsin. Hayatın sonluluğuna karşın ölümün bizde bu kadar anksiyete, endişe

uyandırmasının sebebi budur. Kalmak istiyoruz, sonsuzlukla tanışmak istiyoruz. İşte müteal olana, aşkın olana, Allah'a yöneliş de insanın bu arayışının meyvesidir. İnsan kendi içinde bitmeyecek olanı, sonlanmayacak olanı arar, metafizik olana, aşkın olana yöneliş de bunun neticesinde gerçekleşir. Demek ki her insan müteal olanı, aşkın olanı arıyor; bu dünyada da bağı, sevgiyi ve hikâye paylaşımını arıyor.

Son zamanlarda ülkemizde ve dünyada depresyon, yani bizim deyimimizle "gönül yorgunluğu" vakasının arttığı bir gerçek. Hatta gelecek 5-10 senelik sağlık projeksiyonlarında depresyonun en ciddi rahatsızlık olacağı öngörülüyor. Modern insanın gönlü neden bu denli yoruluyor?

Şöyle söylemek mümkün, aslolanı kaybediyoruz. Modern dünyada biz eşyadan yana çok zengin fakat zamandan yana bir o kadar fakiriz. Sevdiklerimize zaman ayıramıyoruz. Bir dost sohbetinde ısınamıyoruz. **Modern çağda hayat o kadar iktidar, para, güç yönelimli hâle geldi ki eğer bir şey paraya tahvil edilemiyorsa anında değer kaybediyor.**

Batı toplumlarında bu dönüşüm daha hızlı yaşanıyor. Batı toplumlarına baktığınız zaman dostluğun, yârenliğin hatta anne ve babalığın dahi anlam kaybına uğradığını görüyorsunuz. Çünkü anında güce veya paraya tahvil edilemiyor bunlar. Sahici olanların yerini sahte olanlar dolduruyor. Samimiyet ölüyor, samimiyetten uzaklaşıyoruz. Bunlar çok önemli gelişmeler. Modern yüzyıl maalesef insanın kendi özünden uzaklaştığı, insanın insana yabancılaştığı, bir yazarın tabiriyle "insan gezegeninin soğuduğu bir yüzyıl" olarak kayıtlara geçti. Bizim neyi aramamız gerektiğine ben şöyle cevap veriyorum.

Parayla değiş tokuş edilemeyecek olan insanı tanımlayan aslî değerlerdir.

Her ne değer ki parayla alınıp satılamıyorsa, işte o insanın araması gereken şeydir. Mesela bir annenin evladına sevgisi. Bir anneye, "sana şu kadar para vereceğim, biraz daha fazla sevgi göster evladına" diyebilir misiniz? Demek ki insanın feda edemeyeceği, para karşılığında veremeyeceği değerler, insanı yapan aslî değerlerdir.

Dostluk

gibi,

hürriyet

gibi,

anne babalık

gibi, diğerkâmlık gibi değerler aslî değerlerdir

ve bütün bunlar bizim geleneksel kültürümüz içinde zaten mevcuttur. Bizim sorunumuz şu, "

ol mahiler ki derya içredir deryayı bilmezler

" misâli biz kendi kültürel kaynaklarımızdan yararlanmayı, oradan beslenmeyi unutmuşuz.

Belleğini kaybetmiş bir toplumuz. Ve bellek ne zaman dirilmeye yüz tutsa, bir sürü siyasî söz arasında maalesef bu gayretler boğuluyor. Ben Türkiye'nin mevcut ikliminin çok fazla

siyasîleştiğini düşünüyorum. Ve bu toprağın bütün gençlerinin, insanların, Yûnus'a,

Mevlânâ'ya, Hacı Bektaş-ı Velî'ye, Eşrefoğlu Rumî'ye, eşdeğer bir iyi niyetle, hâlisâne bir niyetle

MERHAMETİN ÖTESİNDE KÖY YOK!..

Ahmet Türkan tarafından yazıldı

Pazar, 05 Mayıs 2024 20:30 - Son Güncelleme Pazar, 05 Mayıs 2024 20:30

bakmaları gerekirken kimileri bakıyor, kimileri onlarda kaçılacak bir şey görüyor. Bu çok feci bir şey. Bunlar bu toprağın belleği. Siz bunları yok sayarak hiçbir şey, hiçbir verim ortaya koyamazsınız.

Ayaklarınızın birini bu toprağa sağlam basmadan bu dünyaya yeni hiçbir şey söyleyemezsiniz.

Hepimizin, gerek ruh sağlığı alanında çalışanlar gerekse kültürel alanda çalışanlar, mutlaka ayaklarımızı bu toprağa sağlam basması, bu toprağın derinlerindeki köklerle bir ruh yakınlığı kurması lazım.

Bellek ne zaman dirilmeye yüz tutsa, gayretlerimiz boğuluyor dediniz. Buna bir örnek verir misiniz?

Kültürel bir örnek vereyim. **Biz neden Osmanlı Türkçe'sini okuyamıyoruz?** Bizim kütüphanelerimizde

binlerce Osmanlı Türkçesi'yle eser varken biz neden onlarla irtibat kuramıyoruz?

Son zamanlarda bir iyileşme yok mu? Özellikle gençler çeşitli kurslarda Osmanlıca öğreniyor.

Bu neden liselerde verilmiyor peki?

Orası biraz siyasete giriyor galiba

İşte tam bunu kastediyorum. Bu konu bana göre nötr bir şeydir. Ben, benim kütüphanelerimde duran onbinlerce cilt yazma eserle neden siyasî alanın dışına taşarak bir ruh akrabalığı kuramıyorum? İşime siyaseti hiç karıştırmadan, siyasetle hiç işim olmadan neden burayla bir

organik ilişki kuramıyorum. Siyaset maalesef hayatın her tarafına nüfûz ediyor, her konuda Türkiye'de çok korkunç bir kutuplaşma yaratılıyor. Bu kutuplaşma, Türkiye'nin kültürel derinliğinden istifade edememe gibi bir sorunu beraberinde getiriyor. **Özellikle gençlerin bu toprakla sağlam bir ilişki kuramaması gibi bir sonuç getiriyor. Ne yapıyorsunuz ondan sonra? O gençleri küreselleşme rüzgârının önünde zavallı yemler hâline getiriyorsunuz. Esiyor, uçuruyor, götürüyor.**

O hâlde şöyle mi oluyor: küreselleşmenin getirdikleri nötr olarak sunulurken bize ait değerler

Siyaset süzgecinden geçirilerek, yani etiketlenerek sunuluyor. "Osmanlıca mı öğreniyorsun. O hâlde sen şu dünya görüşüne mensupsun" deniliyor. **Tam aksine ben diyorum ki bu topraklarda temel meselemiz yerliliği başarmaktır. Bu toprakların kültürüyle organik bir ilişki kurabilmektir. Geçmişe bugünün duygularıyla yaklaşmayalım. Mazi hepimizin ortak malıdır, onu bugünün kötücül siyaset duygularıyla kirletmememiz lazımdır.**

O yüzden

bu ülkenin düşünmeye çalışan her insanı bir şekilde Osmanlı Türkçesi'ni de öğrenmek zorundadır, bu toprakların yerli kültürünün bugüne kadar ne söylediğini de bilmek zorundadır.

Oraya istihfafla, hafif görerek, istihkârla yaklaşamaz, buna hakkı yoktur.

Peki, bir psikiyatrist gözüyle baktığınızda çağımızı nasıl yorumluyorsunuz?

Çağımız refahın arttığı ama mutluluğun gerilediği bir çağ. Zaten Yavaşla ve Merhamet adlı son iki kitabımda ben bu konuları işliyorum. Refah bu kadar artıyor olmasına rağmen neden mutluluk bu kadar geriliyor, depresyon bu kadar artıyor? Bunlar önemli sorular. Çünkü insan yalnızlaşıyor, insanlar arası ilişkiler zayıflıyor. Anne-baba ve çocuk arasındaki ilişki dahi zayıflıyor. Bunlar olunca da mutsuzluk artıyor. Bizim sahip olduğumuz şeyler gün geliyor ruhumuza sahip oluyor.

Biz

içimizdeki boşluğu hep daha fazla tüketerek dolduracağımızı zannediyoruz. Daha fazla tüketmek içimizdeki boşluğu doldurmadığı gibi onu daha da büyütüyor.

Bir de, hayat daha da karmaşıklaştı, modern hayatın en büyük esprisi zaten daha da karmaşık olması. Bosnalı bir hanımla bir röportaj yapılmıştı bundan on-on beş sene evvel bir gazetede.

Diyor ki, "savaş sırasında bu modern hayatın ne kadar lüzumsuz bir şey olduğunu fark ettim. Mesela yumurta ısıtma makinesi almışım" diyor. "Evimi lüzumsuz şeylerle doldurmuşum. Savaş başladı, elektrikler gitti. Hiçbir şey işe yaramamaya başladı. Elektrikli aletlerin hiçbirini kullanamaz hâle geldim, dolayısıyla bunların hepsi çöp haline geldi." İşte modern hayat bir sürü alet edevat yaratıyor, bir takım düğmelerle, kumandalarla güya hayatınızı kolaylaştırıyor. Onları kullanmak belli bir müddet sonra çok müşkül bir şey haline geliyor. Fakat elektrik kesilince hepsi işlevsiz hale geliyor. Benim büyük oğlum 9 yaşında, okulda resim öğretmeni bir ödev vermiş, demiş ki "

hayâlinizdeki bahçeyi çizin.

" Neyse, bizim oğlan akşam uğraştı, uğraştı, çizdi ve bitirdi, bana getirdi, bir baktım resmin ortasında bir robot, yukarılardan kablolar fırlıyor, lap toplar düşüyor göklerden, çeşitli bilgisayar oyunlarından aparılan şeyler falan. "Oğlum" dedim, "bu bahçe mi?!" "

Eee baba, benim hayâlimdeki bahçe bu!"

Çocukların hayallerini bile istila etmişler, ne kadar acı

Evet, çocukların hayalinde bile teknoloji var. Çok fena bir şey bu. **Çocuk güzel, içinde zaman geçirilecek bir bahçe olarak teknolojik bir bahçeyi görüyor.**

Bu nesil, bizim çocuklarımız tabiat özürlü çocuklar. Çok fazla apartmana hapsolmuş, maalesef tabiatla yüzleşemeyen, işte çimlerde yuvarlanamayan çocuklar

. Şu da var tabii ki, modern zaman hepimizde çok büyük anksiyeteler, endişeler yaratıyor. Ben üç hafta önce ailemi, çocukları bir kır yerine götürdüm. Orada sabahtan akşama kadar çimlerde yuvarlandılar, oynadılar. Çok mutluyuz hepimiz. Dört gün sonra çocuğum "şuram acıyor" demeye başladı. Bir baktım, bir tane kene yapışmış boynuna. Dört gündür orada. Şimdi bakın, kenelerle ilgili bir sürü hastalıklar çıktı. Kenelerin yol açtığı ölümcül hastalıkları biliyoruz bugün. 50 sene önce bilmiyorduk. Büyük bir telaşla hastaneye gittik, özel bir operasyonla onu çıkardılar. Şimdi ben korkuyorum, çocuklarımı asla böyle tabiata başıboş salmam. İşte modern hayatın bizde, imgelerimizde, tahayyülümüzde yarattığı bir korku var. Doğal olan zararlıdır, korkusu. Tabiattan da korkuyoruz. Kendimiz adına korkmasak bile çocuklarımız adına korkuyoruz, endişeleniyoruz. Sokağa, tabiata çıkarmıyoruz. Bir de öbür taraftan bakalım. Ben çocukluğumda tel arabalar yapar, onlarla oynardım sokaklarda arkadaşlarımla.

Şimdi çocuklar çok gelişmiş oyuncaklardan tatmin olmuyorlar. Çünkü hayâl gücünü kamçılamiyor o oyuncaklar. Çocuk emek katmıyor, alın teri katmıyor, hayâl gücünü katmıyor oyuncağı yaparken.

Hayatın doğallığının giderek öldüğü zamanlardan geçiyoruz. Bunun için hepimizin daha dikkatli ve daha az korkak olması gerekiyor bir bakıma. Bizim başımızdan öyle birşey geçti, tamam, ama bizim tekrar çimlere, tabiata rahatlıkla çıkabilmemiz gerekiyor.

Pek çok çalışma, tabiatla buluşmanın gerek yetişkinleri gerek çocukları stres bakımından çok rahatlatıldığını gösteriyor.

Keneden devam edersek, böyle zararlı bir böcek olduğunu bilmiyorduk, öğrendik ama şimdi rahat değiliz. Bilmiyorduk, mutluyduk daha önceden. Bilmek özgürleştirir, mutlu kılar'dan ziyade bilmek bazen de acı verir diyebilir miyiz?

Modern insan çok fazla seçimle karşı karşıya. Çok fazla şey bildiği için çok fazla korkuyor. O yüzden bizim Âsaf Hâlet Çelebi gibi, "**bilmemek bilmekten iyidir/ düşünmeden yaşayalım Mâra**" dememiz lazım herhalde.

Bir de demin yalnızlaşma diyordunuz ama günümüzdeki durumla bu tezat oluşturmuyor mu? İletişim teknolojisi gelişiyor, diyor ki mesela bir cep telefonu operatörü reklamında: "geyiğe doycaksın"

Sanal, sanal. Yüz yüze iletişimin, karşılıklı yüz yüze bakmanın yerini ne tutabilir? Yani telefonda yaptığınız şey ancak "**geyik**" olabilir. Meramınızı birkaç dakikada anlatabilirsiniz, ondan sonra lüzumundan fazla konuşmak büyük olasılıkla geyik olacaktır, yani içeriksiz, boş konuşmak olacaktır. O reklam aslında bize telefonla yapılan şeyi çok güzel tarif ediyor.

Sessizlik de lazım bir yerde değil mi? Biz sanırım her ânımızı doldurmamız gerektiğini düşündüğümüz için sürekli konuşuyor, belli bir yerden sonra da geyik yapıyoruz.

Evet, "**çağımız bir gürültü çağı**" diyor Aldous Huxley, "**fiziksel gürültü, zihinsel gürültü, arzunun gürültüsü.**"

" Yani öyle ki biz

sükûtu hayatımızdan kovuyoruz, bu çok feci bir şey. Sessizliği bozan şey, işitilme endişemizden başkası değil. Sükûtsuz nasıl yaşayabiliriz? Yani ben sükût etmezsem, şu bahçedeki kuşların sesini nasıl duyabilirim?

Sessizlik de konuşur.

Konuşmakla kesintiye uğrar. Zamanın birinde bir keşiş, üstadına sormuş: "İlk kelime nedir üstad?" Üstad sessiz kalmış. Keşiş başka bir üstada gitmiş ve bu hikâyeyi anlatmış. "İlk kelime sana zaten söylenmiş" demiş bu üstad da ona.

Sükût etmezsem kendi içimin seslerini nasıl duyabilirim?

Yani arada bir kaçmam lazım, sadece kâinatı ve içimin seslerini dinlemem lazım ki daha kâmil

bir insan olayım, kendimi geliştirmiş bir insan olayım. Modern medeniyet hiç boşluk bırakmamak üzerine kurulan bir medeniyet, öyle ki her anımızı muhakkak bir şeylerle doldurmamız gerektiğini dikte ediyor.

Çünkü insan boş kaldığı zaman, yavaşladığı zaman ölümü hatırlıyor. O yüzden hep hızlandırıyor, böylece hayatında hiç boşluk bırakmadığı için insan dolu dolu, çok mühim bir hayat yaşıyormuş hissine kapılıyor. Ama özü itibariyle kof bir hayat yaşıyor.

Bu kof hayatlardan sıyrılabilmemiz için kalbe dönmemiz lazım galiba. Merhamet-Kalbe Dönüş İçin Son Çağrı'dan bahsedelim biraz da Hocam. Merhamet nedir?

Merhamet eşitler arasında olur, olmalıdır. Eşitler arasında oluyorsa merhamettir. Ben bir insana merhamet ediyorsam o da bana merhamet ediyordur. Bu karşılıklı gidip gelen, karşılıklı gelişen bir şeydir, bir süreçtir. Merhamet ile acımak birbirinden farklı. Ben bu kitabımla da bunu vurgulamaya çalıştım. Merhamet bir başkası için hissetmek, bir başkası için acı duymak, bir başkasının seçimlerine saygı duymak, onun varolma hakkını kabullenmek, benden farklı olanı yaşatabilmek, ona kendi insanlığımın bütün imkânlarını sunabilmek, onun varoluşu için, onun bu dünyada saygın bir birey olarak var olabilmesi için kendi imkânlarımı onun için seferber edebilmem demektir. Yani merhamet, bu kitapta anlatıldığı şekliyle, ayrı bir varoluş biçimidir. Daha sûfiyâne bir varoluş biçimidir bana göre. Tasavvufu tarif etmesi istenen birisi şöyle diyor: "**kâinattaki her şeye nezaketle ve güzelliikle davranmaktır, böceklerle bile**

." Bir başkası da sûfilikteki hedefi şöyle tarif ediyor: "

incinmemek ve incitmemek." Ne incineceksin başkasının kem sözünden, kem hareketinden ne de inciteceksin

öyle bir kemal seviyesine çıkararak. İşte merhamet, çok özet olarak söylersem, incinmemek ve incitmemektir.

İnsanlar birbirini dinlemeyi bıraktığı vakit zalimlik başlar demişsiniz.

Yani mesele şu, insan kardeşimizi, insan yoldaşımızı, bu dünya hayatındaki macera arkadaşlarımızı yol arkadaşı olarak mı göreceğiz, yoksa rakip olarak mı? Birbirini yok etmemeye yazgılı iki varlık mıyız, birbiriyle yârenlik etmeye, dayanışma yapmaya, omuz omuza vermeye yazgılı iki varlık mıyız? Bu sorulara verdiğimiz cevap hangi safta olduğumuzu belirler. Eğer diğer

MERHAMETİN ÖTESİNDE KÖY YOK!..

Ahmet Türkan tarafından yazıldı

Pazar, 05 Mayıs 2024 20:30 - Son Güncelleme Pazar, 05 Mayıs 2024 20:30

insanları kendimize bir düşman, rakip, alt edilmesi gereken birer varlık görüyorsak o zaman biz temel hayat düstûrumuzu tamamen vahşi, güçlü olan ayakta kalır ilkesine göre, sosyal Darwinizm ilkesine göre kuruyoruz demektir. **Ama insanları, kâinattaki diğer varlıkları da dayanışma halinde olması gereken organizmalar olarak görüyorsak o zaman merhamet kültürünün müntesibiyiz demektir.**

Hüzne aşına insan merhamete de aşınadır diyebilir miyiz?

Hüznü hisseden insan dünyanın kırılğanlığını, gelip geçiciliğini, faniliğini hisseder. Hüznü yüreğinde duyan insan kâinattaki hiçbir varlığa kırıcı, yok edici davranamaz. O yüzden hüznün üzere var olmak her şeyin zeval bulacağını bilmek demektir. Dolayısıyla bu dünyayı kıyıcı, zalimâne bir meydan olarak algılamamak demektir. Varlığa hüsnüniyetle, güzellikle, onları son kez görüyormuşçasına bir fanilik duygusuyla davranmak demektir. O yüzden şairin de dediği gibi **"hüzün ki en çok yakışandır bize"**

Kitabınızın ismi "Merhamet-Kalbe Dönüş İçin Son Çağrı". Köprüden önceki son çıkış gibi

Yani ben şunu demek istiyorum orada. Merhametimiz de yoksa kalbimiz yok demektir, ya da kalbe dönüş için başka bir fırsatımız kalmamış demektir. İyi insanlar olmak için hiçbir fırsatımız kalmamış demektir. Merhametimize, merhamete sahip çıkalım diyorum, çünkü onun ötesinde bir yol yok, bir köy yok.

**İnşallah bu çağrınız kalplerde
ayırıp, sorularımıza içtenlikle**

**gereken yankıyı bulur. Bize vakit
cevap verdiğiniz için çok teşekkür**

MERHAMETİN ÖTESİNDE KÖY YOK!..

Ahmet Türkan tarafından yazıldı

Pazar, 05 Mayıs 2024 20:30 - Son Güncelleme Pazar, 05 Mayıs 2024 20:30

ederiz Hocam.

Ben teşekkür ederim.

Röportaj: Mehmet Emre Ayhan

21/04/2008